

ترجمان خواندن

داختمای مشاوره خوانندگان
برای کتاب‌های غیرداستانی

نیل وایت

ترجمه سید امیرحسین میرابوطالبی

این اثر هم‌ای است از

The Readers Advisory Guide to Nonfiction

leal V. Watt

American Library Association, 2007

سرشناسه: ولایت، نیل

عنوان و نام پدیدآور: راهنمای مشاوره خوانندگان برای کتاب‌های غیرداستانی /

نیل ولایت؛ ترجمه سیدامیرحسین میرابوطالبی.

مشخصات نشر: تهران: ترجمان علوم انسانی: نهاد کتابخانه‌های عمومی

کشور، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۴۴۸ ص

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۹۱-۲۹-۵

موضوع: کتابخانه‌ها ایالات متحده خدمات مشاوره‌ای مراجعان

موضوع: کتابخانه‌های عمومی ایالات متحده خدمات مرجع

موضوع: کتاب و مواد خواندنی ایالات متحده

موضوع: خواندن ایالات متحده علاقه

شناسه افزوده: میرابوطالبی، سیدامیرحسین، ۱۳۶۷-، مترجم

شناسه افزوده: نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

رده بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۲/۵۵/Z.۷۱۱

رده بندی دیویی: ۵۴/۰۲۵

شماره کتابشناسی ملی: ۴۹۲۱۳۱۳

www.ketjomaan.ir

راه‌نما: مشاوره خوانندگان
برای کتاب‌های غیرداستانی
نویسنده: نیل وایت
مترجم: سید امیر-بین میر عالی‌بی
ناشر: ترجمان سوم از
نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور
ویراستار: الهام اوستایی
طراح جلد و صفحه‌آرا: محمد امین عموهاشمی
چاپ: زیتون
نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۳۹۷
شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

پست الکترونیک: publication@tarjomaan.com

حقوق چاپ و نشر در قالب‌های کاغذی،
الکترونیکی و صوتی، انحصاراً برای انتشارات
ترجمان علوم انسانی و نهاد کتابخانه‌های
عمومی کشور محفوظ است.

< فهرست

- سخن ناشر ۱۱
سپاسگزاری ۱۳
مقدمه ۱۷
[۱] رویکرد مشاوره خوانندگان به آثار غیرداستانی ۲۵
[۲] ارائه خدمت ۶۵
[۳] غذا و آشپزی ۹۷
[۴] بار مرتبط با علم، ریاضیات و طبیعت ۱۱۳
[۵] شرح حال ۱۲۹
[۶] ورزش ۱۴۵
[۷] جنایی واقعی ۱۶۳
[۸] سفرنامه ۱۷۹
[۹] ماجرا ویبی واقعی ۱۹۱
[۱۰] تاریخ و زندگی نامه ریختن ۲۰۵
[۱۱] غیرداستان عمومی ۲۲۵
[۱۲] شناخت و بازاریابی مجله ۲۳۱
[۱۳] خدمت مشاوره خوانندگان با کل مجموعه ۲۳۱
ضمیمه‌ها ۲۸۵
فهرست کتاب شناسی ۳۱۷
پی نوشت ها ۴۱۷
واژه نامه ۴۲۱
نمایه ۴۲۷

مقدمه

به جهان خریدارانی نباشد، خوش آمدید، حوزه‌ای گیرا، پرشور، و معمولاً مسرت‌بخش که انواع و اقسام خرابی‌ها، نارسایی‌ها و دلایل خواندن را در خود جای داده است، جهانی بکر و ناشناخت که در حواشی آن کاوش آن را آغاز کنیم. این کتاب را می‌توانید از جهاتی یک نقشه و از جهاتی یک دست‌نما تصور کنید. امید من این است که این کتاب نقشه چشم‌انداز، دامنه‌ای را به خوبی ترسیم کند و خوانندگان و کتابداران را به سمت مناطق اعجاب‌آور آن ببرد.

برای پا گذاشتن در مسیر غیرداستانی باید زیاد داشته باشیم که همه خوانندگان یک کتاب را به دلیلی مشابه انتخاب نمی‌کنند و هیچ استاندارد مشخصی وجود ندارد که بتواند تضمین کند کتابی مورد استقبال یک خواننده قرار می‌گیرد یا نه. کتاب پیش‌رویتان میان خوانندگان یا مسیر انتخابی‌شان برای سفر در دنیای غیرداستانی تفاوتی قائل نمی‌شود، فرقی نمی‌کند که خواننده به قصد لذت، استراحت یا آموختن باشد. علاوه بر این کتاب‌هایی که داسدن محور هستند را نیز کنار نمی‌گذاریم. این کتاب نقشه‌ای است برای تمام دنیای بی‌اندازه غنی غیرداستانی. امیدوارم که خوانندگان و کتابداران آن را حاوی کتاب‌هایی ببینند که بی‌صبرانه منتظر خواندنشان یکی پس از دیگری باشند، برای شخص من برانگیزاننده‌ترین بخش خدمت مشاوره خوانندگان همین بخش است.

رسم بر این است که خدمت مشاوره خوانندگان را تنها به بخش داستانی محدود بدانیم. عمدتاً نخواستیم که برای یافتن کتاب‌های خواندنی^۱ خوب برای مراجعه‌کنندگانمان از تقسیمات رده‌بندی دیویی^۲ عبور کرده و وارد قسمت غیرداستانی قفسه‌هایمان شویم. وقتی خوانندگان از ما پیشنهاد کتاب می‌خواهند، وقتی می‌خواهیم کتاب‌هایی را برای فهرست کتاب‌های موثق^۳ مشخص کنیم، و حتی، تا حد زیادی، وقتی نمایش کتاب^۴ ترتیب می‌دهیم، گرایش به تمرکز بر حوزه داستانی داریم. ابزار مرجع مرسوم مانند ژانرفلکتینگ^۵؛ نایست؛ حالا اینو بخون^۶؛ بعد از این چه بخوانم^۷ و بسیاری از کتاب‌های مرتبط با ژانرهای مختلف منتشرشده از سوی انتشارات انجمن کتابداری امریکا و لایبریز آنلیمیتد^۸ همگی روی حوزه داستانی متمرکز شده‌اند. حتی وقتی از آن - به معنای مرسوم برای شروع مشاوره خوانندگان استفاده می‌کنیم («چند تا از کتاب‌ها، که به تازگی خوانده‌ای و لذت برده‌ای را بگو»)، انتظار داریم که در پاسخ نام چند کتاب داستانی را بشنویم. حدس من این است که اگر پاسخ مراجعه‌کننده کتاب‌هایی مثل جهان زیبا: ابررسمان‌ها، ابعاد پنهان و جست‌وجو برای برترین نظریه^۹ برایان گرین^{۱۰} باشد، بسیاری از ما غافل‌گیر خواهیم شد. و احتمالاً اگر با چنین پاسخ روبرو شویم، مراجعه‌کننده را به میز مرجع^{۱۱} می‌فرستیم تا شاید آنجا پاسخ^{۱۲} را بسازد (در تمام این مدت هم با خود فکر کنیم که ابررسمان دیگر چه صیغه‌ای است).

اکثر کارهای انجام‌شده در خدمت مشاوره خوانندگان، و همه بهترین ابزارهای ما، بر حوزه داستانی متمرکز شده است. افرادی که جان تازه‌ای

1. readable

2. Dewey divide: اشاره به جداسازی بخش‌های داستانی و غیرداستانی در رده‌بندی دیویی [مترجم].

3. sure-bet cart: مجموعه‌ای از کتاب‌ها که کتابدار از محبوبیتش بین خوانندگان مطمئن است [مترجم].

4. book display

7. What do I read next?

5. Genreflecting

8. Libraries Unlimited

6. Now Read This

9. The Elegant Universe: Superstrings, Hidden Dimensions, and the Quest for the Ultimate Theory

10. Brian Greene

11. reference desk

به کار مشاوره خوانندگان مدرن بخشیدند، این کار را با استفاده از گونه داستانی انجام دادند، شاید به این دلیل که بیشتر خانواده مشاوره خوانندگان این گونه کتاب‌ها را می‌خوانند یا شاید به این خاطر که، قبل از این، تعداد کمی از ما برای پیشنهاد کتاب به حوزه غیرداستانی فکر کرده‌ایم. هر چه باشد حوزه غیرداستانی حوزه‌ای بسیار تخصصی است. کتاب غیرداستانی تقریباً شبیه یک ابزار است، نوعی سرگرم‌کننده و نه چندان جدی از کتاب مرجع. بیشتر ما با خواندن کتاب‌های داستانی است که وارد دنیای مطالعه به قصد لذت می‌شویم (از آن دست مطالعه‌های پرهیجان، سیری‌ناپذیر و یک ساعت به من کاری نداشته باش و بگذاز فقط بخوام). عذر من این است که زمانی که اکثر ما به خواندن فکر می‌کنیم، بلافاصله رمان‌ها را در ذهنمان می‌نمایند. انتخاب‌های گروه‌های کتاب‌خوانی، فیلم‌ها، گزینه‌های آپرا، و اکثر ریز ادبی، تا حد زیادی، به رمان‌ها محدود می‌شود. این رمان‌ها هستند که رؤیای مخاطرات ما را برمی‌انگیزند. در اتاق انتظار مطب‌ها یا در پرواز هواپیما، رمان‌ها را برای مطالعه انتخاب می‌کنیم. به این ترتیب این طور به نظر می‌رسد که گونه داستانی غلبه‌ای بر این قلمرو است، و تقسیم‌بندی دیویدی هم محدودیت کاری گنجینه پیشنهادی ما مشخص می‌کند: در یک سو، کتاب‌هایی هست که آن‌ها را خواندنی به شما می‌پسندیم، و در طرف دیگر کتاب‌هایی هستند که آن‌ها را محدود به بخش مرجع می‌پسندیم.

فراموش کرده‌ایم که وقتی بچه بودیم، کتاب‌های تخیلی از داستان و غیرداستان می‌خواندیم، کتاب‌هایی که بیشترشان به صورت مسری تقسیم شده و یا حتی بخش غیرداستانی وزن بیشتری در آن داشت. تمام کتاب‌های «بیا، ورها» کتاب‌های علمی‌تصویری^۱ و کتاب‌های مربوط به چیزهای عجیب و غریب، که عاشق خواندنشان بودیم، همگی غیرداستانی بوده‌اند. لذت کشف به داستانی و غیرداستانی محدود نمی‌شد. لذت را در میان صفحات کتابی که عاشقش بودیم (هر کتابی)

۱. باشگاه کتابخوانی اپرا وینفری، تهیه‌کننده، مجری و هنرپیشه آمریکایی، که غالباً رمان‌هایی را برای مطالعه به بینندگان برنامه تلویزیونی اش پیشنهاد می‌داد [مترجم].

می‌یافتیم. کتاب مورد علاقه فرزند خوانده‌های من رکورد‌های جهانی گینس است. آن‌ها حاضرند ساعت‌های متمادی بنشینند و چیزهای عجیب و غریب، حال به هم‌زن، یا غیرقابل باور (البته واقعی) را به من نشان دهند. این بچه‌ها هنوز تفاوت میان داستانی و غیرداستانی را نمی‌دانند، این تفاوت را در مدرسه خواهند آموخت. آنان نیز به نحو نامحسوسی، مانند همه مادر گذشته، خواهند آموخت که باید گونه داستانی را مایه لذت بدانند و گونه غیرداستانی را کمکی برای انجام تکالیف.

با این حال هنوز برای آنان یا حتی شاید برای ما امیدی باقی است. کتاب‌های فتح‌العاده‌ای، آرام‌آرام، جای خود را در اذهان عمومی باز کرده‌اند. کتاب‌هایی که خواندنی‌شان مانند خواندن بهترین رمان‌هاست. آنچه آن‌ها را حتی از داستان‌های علمی-تخیلی برتری می‌دهد واقعی بودنشان است. کتاب‌هایی مانند توفان تمام‌عیار: داستان حقیقی از زمان‌های برابر دریا^۱ نوشته سباستین جانگرا^۲، و به سوی هوای رقیق: روایتی شخصی از فاجعه قله اورست^۳، نوشته جان کراکاور^۴ توانسته‌اند شانه به شانه پرفروش‌ترین داستان‌های هیجانی مطرح شوند. کتاب‌هایی مانند سی بیسکویت: اسطوره‌ای آمریکایی^۵، نوشته لورا هیلنبرند^۶، و شیطان در شهر سفید: قتل، جادو، و جنون در نمایشگاهی که ریک را تخریب داد^۷، نوشته اریک لارسن^۸، نیز از راه رسیدند و به جمعیت خوانندگان باور القادرند که آثار غیرداستانی می‌تواند به اندازه داستان جذاب و خواندنی باشد. خوانندگان، هر روز بیش از پیش، به دنبال یافتن این‌گونه کتاب‌ها هستند و کتابداران باور خوانندگان نیز با خواندن و علاقه‌مند شدن به این کتاب‌ها به دنبال نمونه‌های بیشتری از این دست هستند.

در این شرایط، در حدود شش سال گذشته، اهمیت مشاوره خوانندگان غیرداستانی به‌مرور جای خود را باز کرده است. این فریند در ابتدا با پیشنهاد

1. Guinness World Records

2. The Perfect Storm: A True Story of Men against the Sea

3. Sebastian Junger

4. Into Thin Air: A Personal Account of the Mt. Everest Disaster

5. Jon Krakauer

6. Seabiscuit: An American Legend

7. Laura Hillenbrand

8. The Devil in the White City: Murder, Magic, and Madness at the Fair That Changed America

9. Erik Larson

انواع آثار ماجراجویانه مهیج در حوزه غیرداستانی آغاز شد، داستان‌هایی واقعی که خواندنشان مانند خواندن رمان است. پس از آن به زندگی‌نامه‌های مهم و حماسه‌های برجسته تاریخی پرداخته شد، که شهرتشان بیشتر به خاطر نویسندگانشان بوده تا موضوعاتشان. اینجا و آنجا و کم‌کم، کتاب‌هایی مفرح و آثاری افزوده شد که به نظر می‌رسید مورد استقبال عموم مردم واقع می‌شود. چهره‌های برجسته مشاوره خوانندگان با همان شور و شوقی که به گونه داستانی می‌پرداختند، شروع به صحبت درباره گونه غیرداستانی کردند. جویس ساریکس در ویراست سوم کتاب *برجسته‌اش*، خدمت مشاوره خوانندگان در کتابخانه عمومی^۱، برای توضیح نحوه کارکرد خدمت مشاوره خوانندگان، به گونه غیرداستانی نیز می‌پردازد. نانسی پرل نیز، هم در کتاب *تئوری کتاب*: خواندنی‌های پیشنهادی برای هر حال و هوا، زمان و منظور^۲ و هم در کتاب *عاشق کتاب*: خواندنی‌های پیشنهادی برای هر حال و هوا، زمان و منظور^۳ کتاب‌های غیرداستانی را در میان فهرست پیشنهادی‌های اعتیادآور^۴ برای مطالعه ذکر می‌کند. بالاخره در سال ۲۰۰۶ مدل معتبر ژانرفلکتینگ^۵ برای گونه غیرداستانی، کتابخانه‌های داستان واقعی: راهنما برای مطالعات غیرداستانی^۶ نوشته سارا استاتز دوردز^۷، به کار گرفته شد. ابزار مشاوره خوانندگان آنلاین نیز یا به گونه‌های غیرداستانی پرداخته یا برای ورود به این بخش برنامه‌هایی دارند. برنامه‌هایی نیز، هم در سطح ایالتی و هم در سطح ملی، از این روند پیروی کرده و به موضوعات مرتبط با مشاوره خوانندگان غنی‌تری می‌پردازند. زمان آن رسیده که همه ما گنجینه پیشنهادهايمان را گسترش دهیم و کتاب‌های جدیدی که در درجه دنیای غیرداستانی به روی خوانندگان باز شود. این کتاب در این راستا تلاش می‌کند تا خلأ موجود در رده‌بندی دیویی در خصوص آثار غیرداستانی را پر کرده و بین حوزه

1. *Readers' Advisory Service in the Public Library*

2. *Book Lust: Recommended Reading for Every Mood, Moment, and Reason*

3. *Genreflecting*: شیوه‌ای برای تحلیل الگوهای ژانرهای ادبی و بهره‌گیری از این تحلیل برای شناسایی کردن کتاب‌هایی است که کششی مشابه برای خوانندگان دارند [مترجم].

4. *The Real Story: A Guide to Nonfiction Reading Interests*

5. Sarah Statz Cords

را مورد کندوکاو قرار دهد؛ پیچیدگی و نظام آن، کتاب‌های برجسته و نویسندگان کلیدی و شاخص آن، و جذابیت و گیرایی آن برای خوانندگان را برجسته سازد؛ همچنین نحوه پیشنهاد این آثار و چگونگی کار در این حوزه در چارچوب مشاوره خوانندگان را نشان دهد.

***

در فصل‌های ۱ و ۲ کتاب، شالوده مفهومی خدمت مشاوره خوانندگان غیرداستانی را فراهم کرده‌ام، روش‌هایی را برای کار در حوزه غیرداستانی معرفی کرده، و پیشنهادهایی برای کنجانندن این نظریات در خدمت مشاوره خوانندگان ارائه داده‌ام.

هسته اصلی این کتاب، یعنی فصل‌های ۳ تا ۱۱، به واکاوی حوزه‌های موضوعی غیرداستانی بر اساس این مفاهیم می‌پردازد. هر فصل یک موضوع غیرداستانی را معرفی کرده به بررسی این مطلب می‌پردازد که خوانندگان به طور خاص از چه چیزهایی در آن موضوع لذت می‌برند، و کشش‌های اصلی آن موضوع را مورد کندوکاو قرار می‌دهد. به علاوه، این فصل‌ها مباحثی درباره رایج‌ترین انواع کتاب‌ها در یک حوزه موضوعی، تفاوت‌های آن‌ها و کشش‌هایشان ارائه می‌کنند. فهرستی از نویسندگان کلیدی، کتاب‌های پیشنهادی نیز در مباحث مربوط به هر یک از این انواع آورده شده است. علاوه بر این، برای هر یک از انواع نوشتار غیرداستانی اثری معیار برای خواندن و پیشنهاد مطرح شده، و در کنار آن دلایل خواندن آن اثر توسط کتابدار و همچنین دلایل مناسب مراجعه‌کننده به خواندن آن مورد بحث قرار گرفته است. در چارچوب گزارشی معیار، پیشنهاد‌های خواندنی‌های مشابه^۱ و خواندنی‌های مرتبط^۲ نیز ارائه شده است. انتهای هر فصل نیز به معرفی منابعی برای یافتن کتاب‌ها و همچنین فهرست رتبه‌بندی‌های کلیدی در حوزه موضوعی مورد بحث اختصاص یافته است.

1. subject areas

2. read-alikes

3. read-about

۴. برای سهولت کار خواننده و به دلیل اینکه این کتاب‌ها به فارسی ترجمه نشده‌اند، نام این کتاب‌ها در فهرست کتاب‌شناسی در انتهای کتاب آمده است [مترجم].

درنهایت، کتاب با فصلی درباره شناخت و بازاریابی مجموعه خودتان و فصلی درباره خدمت مشاوره خوانندگان با کل مجموعه^۱ به پایان می‌رسد. علاوه بر این، چندین ضمیمه در انتهای کتاب آمده است تا ابزاری برای تسهیل مسیر پیش رویتان در قلمرو خدمت مشاوره خوانندگان غیرداستانی در اختیارتان قرار گیرد.

www.ketab.ir